

A-9513

Wägga neitsit

Mai Koos.

Tütarlaste eeskueo.

Wägga halle luggo,

mis sündind Curraides, Lättimaal,
Koiwa jõe äres.

Lättikelest wälja kirjutud.

Tartus, 1865.

Drükkitud G. Loakmanni jures.

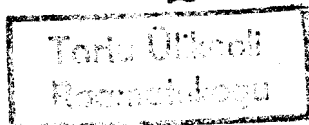
Von der Censur gestattet.

(Nr. 97.)

Dorpat, den 21. Juli 1865.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

2

219 826

6 259 10188

Gesköone.

Se luggo, armad Eesti sõbrad, kellest
siin ramatokeskses rāgin, ei olle mitte sūn-
dind Saksa-, Prantsusse- egga Inglis-
maal, ei ka kaugelel Amerikas, waid üsna
so omma naabri rahwa maal — Lättimaal.

Ei olle keik, kes sedda ramatolest lug-
gewad, Lättimaal käinud, eht ta küll kel-
legi ilma tagga ei olle, eht kui ka keik
olleksid käinud, siis ommeti arwan, et
suremal osfal se makoht käimata ja tund-
matta, kust jutto tahhame rākida, sepār-
rast tahhan enne paar sanna sest kohhast
rākida, ennego jutto allustame.

Pühha Loja on küll keik mailma om-
ma targa nõu järrele wägga illusaks
lonud, agga siiski wõime üttelda, et ta
ühte kohhta illusamaks ehhitanud, kui teist.
Üht sesuggust wägga illusat kohhta leiame
Lättimaal, Koiva jõe äre kaudo: seal
on wägga illusad sured mäed, mõnned
üsna ümmargused, nago arrotto sured
heina kuhjad, ja mäggede wahhel wägga

illusad orro=maad, kus kennad tamme metsa saigud. Ugga keigist neist illusast kohtadest on keige illusamad Krimmol-dis (Kremon), Sigguldes (Segewold) ja Turraides (Tritaten). Neid makoh-te nimmetakse nende mäggede illusatte orgude pärrast, mis seal on, „Lihwlan-di=ma Schweitsiks,“ — sest et keif Sweitsima ka mäggin ja orgne on. — Paar aastat taggasi käis meie wägga auustud Keisri suggoselts ka kenna koh-tade illo watamas. —

Wanno kohto kirjasi läbbi wadates on üks auwäärt mees neist sedda eestul-lemat luggo leidnud — mis ennam kui 200 aasta eest on sündinud — ja last-nud sedda omma emma keli — Lättikeli — trükkida. — Lätti rahwas on selle ra-matokesse järrele wägga maijad olnud, et tedda lühhikesse aeaga jubba kahte korda on trükkitud ja jälle jubba pudus ka on — Küllab same nähha, mis Gesti söbrad temmast arwawad. Kui nään, et se nende mele pärrast, siis tahhan, kui Summal aitab, weel mõnda muud kõnneleda.

Issanda hea waim olgo meie keikidega!

M. S.

1.

S a f f a t u s.

Kus paar sabda aastat taggasi weel wägga illusad lossid ollid, seal polle nüüd muud näh-ha, kui paljad kiwi warremed; kus sel aeal ni mõnnigi wahwa rütel (Ritter) siin maal waen-laste wasto wöibeldes omma werd on ärrawal-lanud, seal ei tunnistata praego ennam muud nende au, kui need hauad mõnnes kohtas, kus nende sunnokchhad sees hingawad.

Witto ja mitto korda olli Turraide loss hirmsatetest sõameestest ümber piratud ja mõnda korda waenlastest ärra wöidetud, ja said temma illusad tornid kiwi hunnikuks tehtud. Ugga ifka sai temma ka jälle ülleseehitud, mõnda korda illusam kui enne, jälle waenlastele nago offaks filma. Siis ei olle ka immeks panna, et neid waenlasti rohkestes olli, kes temma au ja illo wäggise ennestele püüdsid; küll olli Wenne-, küll Pola-, küll Rootsi rahwas, küll mõnda muud rahwast, kes temma ülle kui kuningad wallit-seda tahtsid.

Kui ükskord jälle waenlased Turraidis ollid risunud, põlletanud ja hullanud, ka wimalis wöito sanud, ja selle römo päwa piddasid, siis sündis seal kõrwas üks luggu, kellest meie nüüd tahhame rälida.

Suur so hädda, neitsike,
 Surem sa weel isse olled:
 Norelt hauda, kannike,
 Dumba au sa kiggi wötsfid.

Pörge orjad ahwardes
 Sinno önnistusse püüdsfid;
 Tahtmatta siind surmades
 Ahhastust sul löppetäsid.

Ehk küll ammo hingad sa,
 Siiski sinno au weel ellab,
 Keikil' mele tullela,
 Kes siin puhhast ello nöuab.

2.

Mai Noos.

Keik se pääw olli hirmsaste tappeldes ja werd wallades möda läinud, et öhto keik se swa-plats furnuid ja nende werre auro täis olli. Tuhhandette luggo matmatta surno-lehhasid jäi siin warreste ja ronkadele roaks, ja weel mõnda poolfurnud pihherdasid ja pöörlesid endid sures wallus omma werre sees, ja pallusid Jummalat, et ta wöttaks omma surma ingli läkitada nende wallule otša teggema. Wägga hirmsad swamehhed, üzna jummalakartmattad, möllasid ja mõirasid kui kiskjad metsaliskes; nad risusid naesterahwa au ja warrandust, ei seal olnud

wahhet, kas olli se suurte woi alwa suggu; ei ka wäetimad lapsedki leidnud armo nende silma ees. Sa keige selle kurja ja roppo ello jures ollid nemmad wägga rõõmsad, nago mõnne hea tö teggiad, ja wandusid ja priiskasid ja teggid keik kolledad tööd — se pididi tuhhandette surnutte mattukse piddo ollema. Seltsammal aial, kui hädda ja ahhastus siin ni suur olli, ja waenlased sure mürra ja kärraga uhke lossi mürisid mahha kiskusid, näme üht wanna meest, se tulles öhto ehha aeal wesfiste filmadega ülle müri warremette, viete pitkamini astudes, — se olli Turraide wanna kirjotaja Greiw. Ta olli wöimusse sundusjel jubba ärrawöitjatte alla wandunud, sepärrast wois ta ka julgeste nende nähhes siin kõndida. Temma hea südda aeas tedda sedda teed ette wõtma — ta mötte ja nou olli se, et ehk weel ühte ehk teist häddalift wois aidata, kas toido ja jomaaeaga, ehk kui ka tarwis ja woimalik, omma maeas se wia, ja seal tedda omma joudo möda turgutada ja temma eest hooft kanda. Kui keigist swameestest möda olli jõudnud, siis hakkas viete kibbedaste ruttama swa platsi pole, kas ehk mõnne surrejalegi tröösti sanna anda, kui ka mitte muud — temma wiimse tunni jahhutusseks. Kui jubba lahyingi paika olli sanud, siis watas ta terraselt ümberringi ja kulas tasjases hingamisess, kas kusagil hädda healt kuulda, kuhho ta abbi wois tarwis olla. Agga äggawenne rahho olli jo

omnad tiwad ülle keige s'waplatsi lautanud: ümberingi wadates, sealt sadif, tuhho filmad ul-latafid, polnud muud nähha, kui arwamatta hull furno kehhasid werre sees hingamas igga-west und. Wimaks hakkas wannake jälle koev pole taggasi minnema, ja ennäh immet, — ta leiab ommeti middagi: üht ellust riina lapsokest. Liggemale miines näab ta ühhe suurt suggo naesterahwa, kes omma laulatud s'wbraga wistfeltis s'otta olli läinud, ja feltis surma sanud. Hallastamatta s'wameestest pool paljaks rifutud, olli ta omma hinge jo ammogi omma Loja kätte taggasi andnud; agga ta külma rinna ot-sas lutsutas weel ellaw lapsok, kui rosi öiefe nõggeste seas. Südda tahtis wannakesel lõh-feda poolfurnud lapsokesse peale wadates, kes kül surma keskel maggas, agga surmast weel middagi ei teadnud. Südda täis halledust, mis filmist wet rohkeste wälja kiskus, wöttis ta lap-sokesse furnud emma riina otstast, töstis kae peale ja wiis tuhhande su-andmissega omma maeasse. Ta ütles: „Mi paljo, kui minno jõud kannab, tahhan ma temma eest hoolt kanda. Ta panni omma leitud kalli warrandusse wo-disse, kufjus naese senna ja ütles: „Wata, mo armake, Issand on meie poea ennese jure kut-sunud, siin on temma meile ühhe tütre assemele andnud, — siin ta on!“

Wanna emmaka sai wägga rõõmsaks, sedda tenna lapsokest nähhes, wöttis tedda sülle, pig-

gistas armoga wasto rinda, andis tale paljo nuttes suud, nimmetas tedda tihbokessjeks ja tuikessjeks — ni kui se jubba naeste suggu werre fisse algmissest lodud — ja wöttis tedda omma poea assemiffuks wasto. Mõllemad wannakes-sed tootafid ühhest süddamest ja ühhest suust — kuidas se ka iffa peaks ollema: et abbiello paril üks südda ja üks su (ühhesuggune meel) olleks — tootafid lapsokest kui omma last kas-watada, ja temma eest hoolt kanda, kuidas õige wannematte kohhus.

Surma suus kül temma olli,

Issandast weel abbi tulli:

Pakkitas jo sedda meest,

Kes tend peastis, kes tend aitisi,

Kes tend s'otis, kes tend jotisi, —

Murrettes ka ristimist.

Rõõmsaste ja lahseste mängitafid mõllemad wannakesjed korda mõda sedda wäetifest. — Wimaks, kui õ pimmedus keif hirmust päwa tööd warjas ja wässimus keifide filmad finni weddas, siis andsid ka need kaks wannakest en-nast keifidega, kes nende maeas asjet ollid, Sum-mala hoiaks. Kül wois pispokesse küllalitsel sojas toas unni maggus olla.

Teise hommiko kulas Greiw kül siit ja sealt järrele, kes selle lapsokesse wannemad pidbid ol-nud ollema, agga ükski ei teadnud neist mingit-suggust arwo anda.

Agga nüüd olli üsna teadmatta, kas laps olli ristitud, woi ei, — ta piddi nimme alla fama, se olli kasso:wannematte nõu ja tahtmine. Agga sellega olli kirjo luggo! kirriko ollid waenlased ärra risunud ja purrustanud, kirriko:õppetaja olli ehmatusse ja ahhastusse pärrast haigeks jänud, surri ka warri ärra. — Greiw olli lapsokesse isfaks heitnud, piddi siis ka rist:misse eest hoolt kandma; agga kust sedda pühha annet wõtta?

Jummalat süddamest abbiks, hoidjaks ja saatjaks palludes wõttis wannake lapse sülle, naese ka liggi ja läksid tele, otšima, kust kirriko:õppetaja piddi leidma, kes lapse ristis. Kui nemmad wägga hulga maad ollid käinud ja otšinud, leidfid nemmad wimaks ommeri ühhe pühha koea ja kirriko. Mai kuus olli wannake se lapse leidnud, ja et sel aeal feik lilled ja ro:fid omma illoga innimesši römustawad, sepär:rafi andis ta temmale leidmisse aea ja selle illo mällestusfeks se nimme: Mai Noos. Ta süd:damelik mõtte ja sowiminne seal jures olli ka se; et se lapsoke omma ello iggawesse ello illoga ehhitaks. Ja kui Greiw omma naesega selle aegse wiifi järrele töötusse ohwrid ollid ohwer:danud ja feik Jummalat tenistus lõpnud olli, läksid nemmad täis römo, Jõsandat kites ja tännades omma koea.

Jõsa kaswatas tedda wägga ausaste, ja emma ei unnustand ärra, mis igga õige wan-

nema lohhus, tedda Jõsanda teed juhhatades. — Seddawisi läks nädal nädala ja aasta aasta järrele eddafi mõislikkus ellus ja armas:tusfes, et Mai isfegi arwo ei sanud, kuidas ta elloigga lendes eddafi läks, et ta peagi täie in:nimesse ealisseks sai.

3.

Maie norepõlwe päiwad.

Sõad omma hirmudega ollid jo ammogi mõdas ja kallis rahho olli jälle Turraides uus loss, diete kennaste ehhitud, seifis jälle mäe peal, ja ka kirriko torn hiilgas ja sarras päikes:se paistel, mis üsna lust olli nähha. — Kui pühhapä hommiko kirriko kellad rahwast kofko kutsufid, siis ei olnud ka Mai laist woid eef:menne senna pole töttamas, ja illo iggaford omma kasse õdedega laulmas, kui lõokenne, kes omma Lojale kitust laulab. — Õppetajat armastas ta keigest süddamest, panni tedda hea kofhtlase süddamega tähhele. Ja sest ei olnud weel kül: kui wähhä aega sai, käis ta õppetaja jures sedda weel jure õppimas, mis temmal pudus. Auwäärt õppetaja olli ka ommalt poolt igga aeal walmis temmale Jõsanda teed juh:hatama, et se noor innimmenne sai õige ristiinnim:esse head tassafed wiifid wälja:spoolt ja kind:laks uesfo sees seestpiddise innimesse polest.

Kui Mai luggend (leritud) sai ja esimeste forda Jefusse armo lauale läks, siis töötas ta kõrwaste, et ta tahhab Isanda omma Summala teed käia ello otsani, ja kui ka selle peale peaks surema, siis ka surmas Isandale truiks jääda.

Pärast luggemist olli temma wannematele nisamma sannakulelik laps kui ennegi; ei olnud temmast sedda näha, mis mõnnest meie aegsest norest inimesest: kui luggend saab, siis mõtleb: mis mul nüüd enam tarwis karta ehk hääbeneda õppetajat, kolitajat ehk ka omma lihhasid wannemid, eks ma olle nüüd sellesamma arrudlane, mis nemmadki, — agga Mai mitte, ta mõtles ja ütles: Nüüd olen ma Isandast kats head annet sanud — ristmisse ja altari saakramenti — se aeab mind tedda armastama keigest süddamest, melest ja wäest, ja mo armsaid wannemid ja keiki inimesesi kui isseemast. — Keikis olli ta wannematele truiks ja aggaraks abbiiks: rõmoga wõttis ta keiki tööd kätte, olli se kerge ehk raske, olli seal jures wäsimatta ja lõpetas sedda tänno lauluga. Kõhho ta ial omma jalla pistis, seal ollid keik rõõmsad temmaga; hädda ja kurvastus mõistis temma mitto kord rõmuks käända; ühtegi häddalist ja kurwa, kus ta jõud ja mõistus ial kandis, ei jätnud trööstimatta ja aitamatta. —

Küllalt olen sind jo kiitnud,
Ei ma siiski wässi weel,

Sest mul teada, et on täitnud
Armoga sind Issa meel.

Kas küll olleks suud, mis jõuaks
Sinno illo tunnista? —
Kui ka kümme olleks, jääts
Weelgi pool sust kuulmatta.

Illus olli Mai kui rosi õies: täie kasfuga, kollaste juustega, sinniste silmadega, palled walged — põkse otsad punnased, wägga lahke näoga, halleda ja maddalikko illusa healega. — Etis ei olnud imme, et mitto noortmeest temma peale silma heitsid. Lühikesse aeaga sai ta kangel ümberringi tutwaks ja koskilased käisid koskilaste peale, et wimaks paljo sedda päwa ei olnud, kui tedda kulamas ei kändud — sest kui ükski noormees tedda korra olli näinud, siis ei sanud ta Maie enam melest ärra. Küll olli nende seas ka mõnda ausat, suremat suggo ja riklast meest, agga ükski assi ei jõudnud temma meelt käända. Ühelt poolt olli temmal kahjo ni norelt ommaksest, kes tedda ni sure armoga pidandanud, lahkuda, ja teiselt poolt ütles ta ifka: „Mo südda tunnistab, et mo bige peigmees on alles tullematta.“ —

4.

Kaugelt wõeras.

Olli siis sel aeal kaugelt kuulda ühhest no-
rest mehhest, kes palju reisinud, ja kellel palju
tarkust, — sedda iggatseid keif nähha, nago üht
illust mali, sest ta olli täie ja illusa kasfuga,
filmad selged ja lahked, et armastus paistis ta
pallest. Ta südda olli ka puhhas, meel selge
ja tössine, ei lastnud ennast kellegist tühjast tu-
lest kõigutada.

Ta olli sündinud ja üllekaswanud Würtem-
bergi kuningriikis, ühhe illusa makohha peal,
Göppingi linna lähhedal. Siin olli ta esst-
messed lapsepõlwe rõmo-päwad maitsnud. Isja
ollu tedda jo wägga norest töle harjutanud, ta
ollu keifis asjus ussin ja holas. Kui ta alla-
mad kolid keif isja rõmuks ja illuks läbbi olli
käinud, panni isja tedda, et temmal hea mõis-
tus olli, Tübingi linna sure koli tuderima. Sealt
sai temma wälja tulles mõnda kitust ja au-
kirja kasa. Agga korraga pidid temma rõmo-päwad
ära lõppema: tulli põlletas isja maea ja keif
warra sutumaks ärra, ja selle järrele warfi lõp-
petas surma ingel isja ello ärra. — Müüd olli
ta üffi järrele jänud, ei teadnud kuhjo pole
pidi pöörma, ehk kust nõu leidma. —

Keigist suggulastest olli temmal weel üks-
ainus isjawend järrel, se wöttis tedda ennese
jure lapse eest ja õppetä tedda sedda ammetit,

mis temma ennesel olli, õppetä tedda kunst-
kärneriks. Warfi näitas Wiktor mis ta õppi-
nud, kui ta omma õnisa isja ulitsat rosi-aeaks
ümber mutis. Kui mõnne aasta siin tööd sai
teinud ja palju tarkust korjanud, sai ta targa
kärneritest läbbi pruwitud, ja anti temmale wäg-
ga targa kunst-kärneri tunnistusse kirjad.

Siis wöttis ta wanna tutwa wiist järrele
reisipauna selga, keppe peusse ja läks reistma.
Ta käis mitmed linnad Saksamaal läbbi, õppis
weel mõndasuggust tarkust jure. Kui keif Saks-
maad olli läbbi käinud, pöris ta wimalts põhja
pole ja — tulli Lättimale.

Jubba Turraides witses Noos, sedda Wiktor
kui õige kärner oskas ülles ostida. Müdda lig-
gemale Turraide los jõubis, sedda raskemaks
läks ta südda. Agga ta piibis rõmus olla, sest
temma melest olli, nago ruttaks temma ühhe
piihha paiga liggi. Mai Noos olli jubba tem-
ma süddames asjet leidnud, ja Mai olli se täht,
kelle walgusse peale Wiktor Saksamaalt oskas
sja tulla. Paljogi olli ta jo kuulnud Maie
wiisidest ja illust, agga palju illusama weel lei-
dis ta tedda ollewad, kui temmast olli rägitud.

Wanna Greiw wöttis wõerast armastusfega
wasto, just kui omma tuntud sõbra, ja ta wan-
na teine pool olli temma pärrast rõmus, kui
poea pärrast, kes hulga aea takka kaugelt maalt
koeo tulnud, walmistas söti ja joki. Kui keif
sõma laual istid, siis räkis Wiktor neile keif

omma ello luggu otšast otšani ärra: Kuidas temmal esšite isša maemas head päwad olnud, kuidas ta isša ja keik warra kautand, ja kuidas ta käsši nüüd wiimisel aeal läinud. — Küil wannakesed sundisid tedda söma, agga temmale ei maitšnud ükski toit, — Mai istus jo ta kõrwas ja naeratas wahhete wahhel jutto aeades häbbelikul kombel ta wasto. — Ei ta kannatanud ka pikkemalt ennese süddame möttid süddame peal piddada, ütles: „Summalast on se asši tulnud, et ma omma wannematte maal ka paljo murret ja kurwastust ollen maitsta sanud, mo üksiko põlwe waewad on mind sia juhhatanud. Se Summal, kes mulle keik saatnud, se isše on wist mulle üht teist isša=maad murretsenud ja ehk uut päwa paistet walmistanud, kus ma sedda ei olle teadnud mötteldagi. Kas teie wöite mulle mõnda rikkutud ja mahha jänud kohta näidata ehk juhhatada? Ma tahhakšiu sedda warši jälle ülles ehhitada ja au sisse tösta, sest Summal on mul ammeti ja mõistus andnud, et ma wöin, kas kesket metsa, illusa roštaea ehhitada.“

Greiw, kelle melešt noormees košhe armsaks olli läinud, lubbas temmale kohta murretseda, kus ta omma kuntsti wöis näidata. Siis ta räkis, Sigguldes — mis on Turraide lähhebal — on lošši wärrawatte tagga üks wanna aea koht, mis jo pudega üšna umbe kaswanud. Šwad ollid sedda aeda ärrarikkunud, jä pärrast

olli se härrimatta seisnud. Greiw olli seal weel ommas nores põlweš kennad lilled näinud kaswawad, agga pärrast kui wanna kärner šwaegas olli ärrasurnud, ei olle sešuggust kärnäri olnud, kes sedda olleks mõistnud ueste jonele sata. Wanna herra on ka mõnda lorda kärnäri kuland, agga ei olle sešuggust leidnud, kes sedda töbd olleks omma peale wötnud. Šassama mehhi armastab se herra wägga, ma arwan, et seal woib kaupä sada. — Siis ta ütles ka: „Meie wöeras on tešonnast wäššind, woib ennašt meil tänna öše wälja puhhata ja home Sigguldes omma öüne katšuda.“

Kui maggama minnemisse aeg kätte tulnud, siis heitsid keik puhkama, ja unni watas keikide šilmad kinni, agga — Wiktoril mitte. Eht temma küil teekäimast wäššind ja kondid wacwatud, šiški ei läinud ta šilmad keigel öölgi kinni, — ta süddamel olli paljo teggemist armastusse möttedega. Ta mötles weel korra keik ommad ellopäwad ülle, mis ta šiamale ellanud: kus ta olnud ja mis ta näinud, ja kuidas Ššand tedda keikis läbbi aidand; ja nüüd, kui temma omma eestullewa päwade peale mötles, siis ta lotus parrema pole hakkas kaswama, ja ütles isšeenneses:

„Ma pannen mahha reiši keppi
Ja töstan pauna ülle treppi!
Nüüd Summalaga isša=ma,
Ei minno jallad šenna ša!

Weel unnes miina nään siud ifka,
 Ja ilusti näis mul wõeraks jada:
 Ei iggawest ei unusta,
 Kus lapselt ollin rõnmas ma.

Kui kärner paljo ollin reismas
 Ja tarkust ennesele noudmas;
 Üht illust aeda ots' sin ma, —
 Waat, rofiteft siin leidfin ka.

Kui Jummal mulle lubbab tedda,
 Mis siis saab ollema mul hädda? —
 Se sure ilma warra ma
 Saan tõest kätte temmaga.

Ei tühjaks jänud kohhad jöua
 Keik minno õnne wõtta ärra;
 Ma warfi woin jo sedda ka
 Eht rofi-aekas muidata.

Sedda mõtles Wiktor unnewodis, ja teggi ennesele keik jubba walmis: ehhitas Sigguldes rohhoaeda, wõttis nore illusa naese, ja keik asjad ollid hästi. Agga — innimesse teed ei olle Jummal teed, ja — innimesse mõtted ei olle Jummal mõtted! — Wiktor trööstis emast jubba, jäi ommas meles rahholikkus, mõtles, et nüüd üksford keik waewapawad ja kurwastused pidid lõpnud ollema, agga Jummal olli keik hopis teistwisi seadnud: mitte rõmuks, waid raskeks kurwastusjeks; küll olli temma jubba mõnda aelikkõ ello kibbedust maitznud, agga teigist keige raskem olli alles ees.

5.

Wiktori kaljo.

Ei kuigi kangel Turraidest on Koiwa orgus üks wägga kenna kaljo ktingas, puud kaswawad ümberringi. Jubba wannast aeast nimmetakse sedda ktingast „hea mehhe kaljuts,“ ja kui seal weelgi lõoke laulab, otsogo Maie mällestust, siis wiist selle kohhale teist nimme ei panna. Ühhest küljest jookseb temmast wiete kenna hallikas wälja, seal on wannal muistjel aeal innimesse omma jummalattele ohwerdamas käinud.

Selle kaljo peale tulli Wiktor igga õhto ja otas seal omma Maie; sest ni pea, kui päike loja olli läind, aeas ka neid nende armastus üht Sigguldest ja teist Turraidest kenna. Neid olli küll, kes nende kouskämist teadsid, agga kegi neid sellepärast ei pilland egga teotanud, egga käinud ka kegi neid warritsemas. Muud jeltsti neil siin ei olnud, kui linnokses ja hallikas, mis wäsimatta wet wälja kees. Üks pisfõke ühheksa aastane tüttarlaps läks Maiega ka igaford liggi tedda saatma, korjas killefid, mis ta Maiele ja temma sõbrale andis. — Senna kaljo kõrwa raius Wiktor omma Maiele rõmuks kiwvi peale illusa istumisse paiga; — se kaljo ktingas on jo ammogi kattend, agga ommeti on se wälja raiutud koht weel praegugi tunda. Omma nimme raius Wiktor selle kaljo seinä peale mällestusjeks, — ja nimmetakse sedda kohhta

tännapäwani Wiktori kaljuks. — Armastus aeas
tedda ka õsel omma armokesse rõmuks tööd teg-
gema: ta ehhitas iihhe kohha, kust wägga illu-
sad Siggulde poolt kohhad wois ärranähha.
Müüd se koht jubba ammogi mahha langenud
ja wössfastikko ja puid täis kaswanud, et seft
endiseft illusast kohhast ennäm arropi ei sa. —
Röwmjal meel istus Mai iggaford siin, ja otas
omma keige armsamat tulleswad; kui ta tedda
kaugelt näggi, kargas Mai, kui leht tulel, maast
ülles ja ruttas omma peigmehhe wasto. Siin
räkifid nemmad ommad süddame mõtted teine
teisele ülles, toutasid teine teisele surmani kind-
laks jäda. Rõmoga watasid nemmad siin tul-
lewa päwade peale; agga et ni rutto se rõöm
pidi nuttuks sama, sedda ei teadnud kumgi
mõttelda. — Nenda on waese innimesse loma
ello. — Täna kuldas, home muldas!

Enne weel, kui home lõppes,
Malet surm ta armult wöttis:
Kaddendus ei sowind õnne —
Murdis mahha selle lille.

Maie werri joaksind olli
Enne kui weel pimme tulli.
Temmal' orgus otja tehti;
Temmaga keik kaddund nähti.

6.

6mal Augustil.

6ma Augusti ku päwa warra hommiko tul-
leb üks innimenne Greini maeasse, toob Mai-
ele need sannumed. „Wiktor noorsand läffitab
teile paljo terwid, temmale on järsko, üsna ilma
teadmatta, piik teekond kätte tulnud, ta sowib
weel enne teiega kokko sada, enne kui siit ärra
lähhäb. Öhto ei pea temmal aega ollema tulla
teid Summalaga jätma, seft öhto olla wägga
kibbe tö tehha, ja home hommiko warra olla ta
jubba kaugel siit ärra. Lasseb teid siis palluda
wanna tutwa kohta tulla. Pole päwa aegas
odata temma teid jubba kaljo kiinal, — woib olla,
et ta wimast korda teiega seal tahhab kokko sada.“

Need kurwad sannumed tõi kääso-toja. Sig-
gulde poolt nähti küll sedda innimest tulnud olle-
wad, agga kas se wois alla, et Wiktor nisug-
gust kääso saatnud? Se assti olli Maie melest
wägga immelik, agga lubbas siiski tulla. Kui
kääso-toja sedda kulis, läks ta pool joostes om-
ma teed. Mai watas wägga kurwa melega
temma järrel.

Sellel päwal surma hirmud
Kallil neitsil waewa teinud;
Lahkumisse ahhastusjed
Käima sedda teed tend sündsid.

Seft immelikust sannumest: „Pole päwa

aegas odata temma teid kaljo kiinkal, — wõib olla, et ta wimast korda teiega seal tahhab kofko fada," sest ei sanud Mai arvo, mis se pididi tähhendama, mötles isseenneses: kas kii minno armas Wiktor nenda pididi räkima? Ja surest abhastussest koormatud ütles ta sure heälega nuttes: „Oh mo kallis, mo kallis Wiktor! Kas sa tweste tahhad lahkuda sest õnnest ja armastussest, mis sul sia male mo wasto olli? Kas sa meie armastussest ni rutto tahhad lõppetada? Kui unnenäggo on se minno melest! Jookse karmeste eddasi, sa laiss hommiko tund! Tulle rutto, tulle rutto sa armas keis päwa aeg, to mulle rõmo sannumid mo armokesse kääst! — Ma lähhan temma fanna peale fenna, et ma weel ühhe tunni sedda maggust rõmo saan maitsta, mis meil allati olnud!“

Ta ruttas ka omma kasso-wannematte jure, räkis neile, misfuggused kurwad sõnnumed temma sanud, kui wägga need temma süddant koormawad. Pealt nähha olli temma rahholinne, agga ta südda tundis wallo, nago olleks ta tulles põllenud. — Ka kassowannemad ehmatasid ärra ja jäid üsna wärrisema, kui nemmad temma jutto kuulsid, agga ei teadnud seal feddagi nõu anda, — ei käskida egga keelda ka mitte. Mai nago teadis ette ärra, mis temmal tänna tullemas olli, ta ehhitas ennast keige ilusama ehtega, mis temmal olli, sidi kleidi perlettega ehhitud panni ta selga, ütles: „Mailma

illo kõlbab prudile kül, kui ta omma peigmehe wasto lähhab.“ — Dümma peigmehele ennast wimast korda näidates, tahtis ta täie illoga ta ette minna, wöttis ka sidi ninna-rättiko liggi, kelle nurga peale need sannad ollid kirjutud:

Sulge olgo sinno südda,
Kui ka raske surm on ees!
Kas sa kuled, — ello jätta!
Pea nimmi auu sees!

Minna-rättikut kätte wöttes ütles Mai: Sedda illust rättikut on mulle mo keige armsam kinkinud; ni tweste, kui temma sedda mulle andnud, ni tweste tahhan ka minna temmale surmani ustawaks jada!“ — Sedda punnast kollaste tähtega illutud rättikut kui wõido lippo käes lehwitades ja isje kui pulma päwaks wälja ehhitud, töttas ta omma armokesse wasto. Weike tüttarlaps, kes temmaga ifka sedda teed õhtuti seltsis käinud, se jooksis temma ees, kui lamma tallele, Mai astus viete raske süddamega järrele, just nago lähhäks suur süüdlane kohto ette. Märja filmadega watas ta weel taggasi kasso-wannematte maega pole, ja jättis ommad armsad takka watajad wannemad süddame armoga Summalaga.

Süggawas möttes astus ta omma teed, ei teadnud mitte, et selle tee ofsas warrane haud ees otab. — Kui unnes olli temma filmade ees, nago olleks üks reddel taewast maas olnud,

Summala englid seal peal astumas, ja nutsid isse. Na mõnda sejuggust hirmust ja kolledat wirastust käis temma silmade ees; warressed ja rongad karjusid hirmsaste; wägga halledad nutto healed ja wigamisjed seisid temma kõrwus, nago ollefsid furno matjad omma leina nuttoga temma ümber. — Ta tahtis ruttem kaljo künkale sada, jättis tee kõwverikko kõrwa, läks otse metfast läbbi. Siin olli temma kõrwade ees wägga halle häddakaebamisje heal, ei ta sanud arro, mis se keif pididi ollema, pallus raskest Summalat, läks eddast. Temma ihho läks nõdraks, hakkas wärrisema. Wimaks sai ta ühhe sihti peale, mis otse selle kaljo künka jure wälja läks. Siin käis weel lange pallaw wärristus temmast läbbi, agga armastus andis jõudo peigmehhe wasto miinna. — Agga üsna ilmaaego olli temma käimisse waew, sest kaljo liggi ei olnud Wiktorit nähha egga kuulda. Hirm ja ahhatust teggid tedda oimafeks, kui omma armsa kaljo pengi liggi sai; ta õhkas ja äggas wägga raskest ommas süddames, olli kahwatand, kui furno, wäikse orro peale ümberringi wadates. „Dh, se wõib olla,“ mõtles ta, „et mind on sia petetud, pean muido otama, mo armokenne wõib jo kangel ärra olla!“

Nattofesse aea pärrast kuleb temma jalla astumiit ennese pole tullemad, agga se ei olnud ühhe bige innimesje astumisse wiisi, waid ärglikko ja kawwalat modi, just nago hundi astu-

minne, kes lammast warritseb ja piwab. — Dh neitsikenne! ei olle hunt egga karro, kes sind warritseb, waid innimenne, kes seestpididi kiffja metsaluinne on! ta tulleb hammad firristades sinno kallale ja tahhab sinno werrega so armokesje tööd kasta. — Dh sa hirmus silmapilk! — Ma ei suda sulle armas luggeja, keif ülles kirjutada. — Agga kule mis üks käsjoandja ma kohto ees rägib.

7.

Sellesamma päwa õhto.

(Käst ja kaebdus Turraidest ma kohto ees.)

Keif ma kohto liikmed ollid kohto peal koos, sest üks immelik ja wägga kurw asfi olli selletada, mis Turraide ratsa käsjoandja teada tõi. Temma räkis nenda: „Tanna pärrast lõunat leidfin ma selle Turraide kirjotaja Grewi kaswatikko Maie, selle jummalakartilikko ja keigist armastud neitsikesje Hea-mehhe künka jures ärratappetud. Ta olli meie tutwa nore kärner Wiktori kihlatud pruut. Selle wäikesje kirwe, mis kärner Wiktor allati wõ al kandis, selle leidfin tüttarlapse kõrwast werre seest. Surnokehha leidfin ma selle kaljo pengi jures, mis Wiktor temma rõmuks olli walmistanud. Mõrtjuka ja rõwoli kae läbbi ei wõit ta mitte langend olla, sest temma ehtedest ei pudu mitte jedda keige wähhematki asja.

Kui kängeste se noor innimenne omma ello hufkajaga wõidelnud, se on temma ärralõhnutud riettest nähha; ommeti on waenlane wimaks temma ellule kirwega otfa teinud: sedda wõib nähha sest sidi rättikust, mis temma kaela ümber seutud. Se kirwes, mes temma kõrwas olli, se näikse tunnistawad, et ta ennese peigmees ta mõrtsuk olnud, ehk küll temma ellowisid sedda suggugi ei tunnista. Ma ei jõua keifi selle nore mehhe aufat ello sannadega üllesrääkida, ja mis ma rägim, se ei olle weel pooltki sest, mis temmast kita olleks: innimeste melest on ta armas ja kallis, ja omma sanna ja tegude polest kui üks ingel; ta südda on täis puhast armastust, kui keige selgem hallikas, sepärast armastasid tedda ka keif wannad ja nored herrad, ja keif teenrid. Kui erredat koido tähte watasid keif liggidalt ja kaugelt tüttarlapsed; kui ühtegi innimest mingijuggune hädda waewas, siis olli temma kohhe wiwimatta ja kutsmatta abbiks ja nõuks, ei ta otsind seal jures ennesele tänno, egga waband palga peale. Siis ei olle ta immeks panna, et Wiktor selle nore tüttarlapse Maie, kes olli se keige illusam neitsit siin maal, et ta tedda ennese prudiks ärrawallitjes, ei wõinud ka kennamat pari olla, kui need kahhesesse ollid; neil olli ka üks südda ja üks meel. — Sesugguse armsa ja wiispärast mehhele ei wõinud jo Maie jummalakartlikkud kasjowannemad keelda omma tüttart, waid head

ello ja õnne sowides õnnistasid nemmad neid. Ollid ka jo kindlaks kihlamisse tähheks sõrmused wahhetud, ja Turraide lossis said wagalikko mängiga nende kihlusse peud petud."

„Wiktor, kui ta Saksamaal wägga targaks kunstärneriks olli õppinud, tulli Sigguldesse, ja ei pannud mingijuggust waewa raskeks, senna viete illust aeda ehhitades, kus enne pea ühheainust lille ennam ei kaswanud. Peale sedda ehhitas ta viete kunstlikkult ja targaste sedda kaljo mäeküngast, mis orgus on, omma armsa prudile rõmuks, kus se nüüd temma mällestusleks jadda aastat nähha jääb. Selle illusa kaljo jure tulli se noor paar igga õhto jutto aeama. Siin otas Mai omma Wiktorit igga kord ühhe sammadud pengi peal, kuni se omma päwa tö lõppetanud ja Maiele mõnned lilledest punnutud frantsikesjed tõi. Nüüd olli Maie wiimne rõmopääw otfas. Subba hommiko warra, koggoni harjumatta aeal, sai temma omma Wiktori käest ühhe poisikesse läbbi kästo, et tulgo just pole päwa aegas wanna tutwa kohha peale wimist korda kofko sama, õhto ei pea aega ollema, agga home hommiko warra olla jo kaugel siit ärra. Temma wannemad ei olle tedda ka keelnud minnemast, sest nad teadsid jubba, et Mai pahha teed ei käinud. Just kui olleks ette ärrateadnud, mis tullemas olli, ehhitanud ta ennast keige illusama ehtega, nago laulatse wasto. Ta andis ennast Jum-

mala holeks ja ruttas orrust läbbi kaljo jure, tahtis seal weel omma armokest nähha. Kui päike lähhab pakso pimmeda pilwe tahha, nenda läks — Mai surma!

„Lund läks tunni järrele möda; wannematel olli se pool päwa jubba aasta pitkuseks sanud, otasid jo ammogi armast tütrekest koe tulleswad; agga keif otamine olli muido: Mai wois jo ammogi ennast rõmustada seal ülleweel ärrawallitsetude seltsis. Jubba õhto tulli kätte, wannematte süddamed tahtsid wallo pärrast lõheda. Siis tulles Wiktor Sigguldest, kui noor lütkoer nuttes ja rõtides. Kui lastud karru möllab ja lõhhub ta Turraide luffu lossi wärrawatte tagga. Kui sisse lastakse, siis rägib ta Greiwile jedda hirmust asja küssendamisse ja nuttoga. Kui wälk panneb ta sealt jälle minema, otsekohhe kaljo jure, meie ka takka järrele. Ja seal, selle illusaste ehhitud kohha peal, seal leidstme meie selle neitsikesse külma ja kahwatand maas, omma werre sees uenwad, ja selle werriše kirwe temma jurest. Se rüist kül tunnistab Wiktorit temma mõrtsuka ollewad, agga kui meie keige temma wišide ja ollemisse peale wataime, siis tulles kül häbbi peale sesuggusest mehhest jedda möttelba.“

„Ollen teile nüüd, aus herra, jedda asja keif ärra räfinud ja tean, et kül oskate ülle wadata ja järrele urida, kus õigus, ehk kus ülle-

kohhus. Siin on ka hobhosed walmis wankre ees, tõttage rutto ilma wiimatta Turraide!“

8.

Teisel päwal.

(Turraides.)

Tulle kohhus kermest kofko,
Rasket asja selleta!
Seisa kõwast' kurja wasto,
Wastast ärra karda ja!

Silma petjaid ärra usjo,
Wallet ärra kulage!
Ditši läbbi seadust, kasko,
Sealt saad õppust küllaste!

Tunnistus sul: furno, — kirwes,
Ja werre jõggi kaljo peal.
Kaebdus on jo siin sinno ees! —
Dull pisjaraid weel siin — seal!

Kohtomõistminne hakkas peale. — Wiktor kutsuti ette ja kohto herra hakkas tedda ülle kulama. Ta tulli ette, kahwatand kui furno, rasket ehmatusest ja kurwastusest kui ärra purrustud, ei ta olnud suggugi ennam se wiš ja illus noormees, mis ta pari päwa eest alles olli olnud. — Kohto herra wöttis werriše kirwe kätte, ütles Wiktorile: „Selle kirwega tahhetakse

tunnistust anda, et sa omma prudi mõrtsuk olled olnud! ütles nüüd, noormees, kas sa tunned kedda riista, ehk kas sa tead, kelle pärralt ta on? Nägi mulle ka tõelikkult, kas sa saatsid omma prudile käsko, et ta pidid sel ja sel aeal sind otama tulles ka kalso jure? Nägi ka, kas sa tead, kus se piisoke tüttarlaps jäänd, kes Maiega seltsis kalso jure läinud, ja kedda siamaale weel polle leitud?"

Wiktorigi olli sest filmapilgust, kui ta omma furnud prudi olli näinud, üsna totrats ja tuimaks jänud, ta ei sanud nago arropi, mis kofto herra rätk: armastusse mäletus ja ahvastus wõtlesid temma sees, — siiski mõtles ta rutto ümber, kus kofhas ta praego seisid, ütles julgeste: „Se kirwes on minno, ja temma läbbi ollen ma walmis omma armokessega — hauda minnema!“

„Oh armoke, ärra pahhanda sa
Et minna sind weel siin ninnetan ka:
Sest sulle rõmuks, loda sa,
So järrel warfi tulle ma!“

„Se kirwes on sefamma, mis mul igga õhto jures olli, kui ma armastusseft aetud seal kalso jures tööd teggin. Agga et ma nisuggune kurjateggia ollen, et seal jellega omma kalli Maiele nisuggust hirmust hauda ollesin raiunud? Sedda ma ei olle! Ei iggaweste mitte!! — Uskuge mind, et ma iggaweste nisugguseft hirmsast asjast middagi ei tea; mo südda wallutab wäg-

ga, et mind weel ilmaasjata süüdlaseks tehakse. Dhtuti üksi, agga ialgi pole päwa aegas, ollime teine teisega ärraräinud, kofko sada, kalso mäel. Ei ma teadnud ka eise õhto sest hirmsast asjast middagi, tullin ilma murreta omma iggakordse wiisi järrele wanna teatud kofta, lootsin omma armokesse rõõmsa ja terve eest leida. Et mul seal weel piisut tööd olli, sellepärrast wõtfin kirwe liggi, kandsin kedda käe peal. Agga mis leidsin ma eest, kui senna ehhitud kofta sain?! Minno keige armsamat, mis mul siin ma peal olli, leidsin ma werre sees oewad!! — Kirwes kukkus seal mo käest mahha, senna ta ka jäi werre siisse, isse minnestasin ärra. Sa kui ärkasin, leidsin ennast kummuli külma furnokehha jures maas ollewad. — Sest weikesseft tüttarlapseft ei tea ma teile keddagi räkida, ei olle ma ka temmast sannakeft kuuldagi sanud.“

Ükski ei wöinud selle nore mehhe täie ja julge kõnne peale middagi räkida. Keik temma peale kaebajad ja temma wasto tunnistajad jäid wait, agga ta sõbrad ollid wägga rõõmsad.

Siiski ei olnud kofto herra selle kofmissega weel rahhul, ta lotis weel tunnistuste peale. Ta ütles: „Meie aegste seaduste järrele saab wigus, kas tunnistuste läbbi ehk ka pinamiste läbbi wälja ussutud. Kus siis tunnistust ei olle, seal peawad waewamisje riistad töt wälja sundima. Seadused ei tunne liggikannatamist: agga wigust otswad ja nõudwad nemmad, ja

kohto liifmed peawad nende järrele wigust teggema. Wõtte siis teie sullased, wige tedda torni-keldressse, näidake temmale waewamisse riistad keif korda möda; jubba need on mõnnelegi hirmo sisse aeanud, ja woib olla, et ka temma neid nähhes hirmo tunneb, ennast ümbre mõtleb ja wigust ülles rägib."

Et küll abhastus ja jübdame wallo Wiktorit raskest waewasid, siiski kostis temma kohto herrale julgeste: „Summal andis küll seadussed, Summalast on kohtud ja kohto wannemad, agga innimesjed on neid seadusji meie aeal ümber pöörnud: selle asjemel, et mõistlikko wiiji peal wigust ja töt peaks wälja nõutama, selle asjemel sunnitakse nüüd pinamiste läbbi wassetama! — kas üks nõrga waimoga innimenne kange wallo pärrast ei peaks sedda räkima, mis tedda sunnitakse? Agga minna tunnen ennesel seks jõudo küll, et minna aus kohhus, teie waewamisse pärrast ärra ei ehmata, egga omma au ja wiglast nimme ühhegi pina läbbi ennesest ärra ei wiska! Keige raskemad pinamised sawad mulle maggusad ollema, sest ma loban tõeste, et surm mind nende läbbi mo armokessega ühhendab! Temma on ühhe kurja innimesse kae läbbi langenud, ja kui temma nüüd furnud, mis rõõm minnulgi ennam ellada on? — Selle mailma ello on mulle rassem kui surm; agga surmas saan ma omma ello leidma! Küll teie hirmsad pinamisse riistad

minno ihho purrustawad, ni kui mõrtsuka mõbb mo armsa Maie ärralõhkunud ja tapnud, agga teie pinamised on mulle ennam rõmuks kui ehmatamisfeks! — Ühte asja agga ma weel pallun: Pange meid mollemid, tedda stin ma peal kous ei lubbatud ellada, pange meid ühte hauda, et surmas ühte sada. Kui hing mo feest ärra on, küll siis üksford wigusfest ommal aeal ka arro sate! Küll tulleb ka se päärw, et mõrtsuk wälja peab tullema! — Ma tunnen ommas waimus, et kurja innimesse mõbb temma ilmajüta werd on wallanud, ja mo hing ütleb mulle, et temma minno pärrast surma on janud."

Diaga agga armotenne,
Warfi jälle kokko same! —
Keigeförgem sedda seadnud,
Meie aega ärra teadnud!

„Nüüd on minno hing weel üks orri ja wang selle ärranartstind ihho sees ellades; seal ülleweel sinno jures, mo armoke, seal saan ma pri ollema. Ükski ei joua mo hinge ennam kinni pidada; mailm ei joua tedda keige waewamistega ärrawoita! Mulle näidatakse jo teed, kus ma wallo-silda möda parrema ello sisse pean tullema! — Nüüd timmuf, tulle ma ollen walmis keif waewa ja wallo näggema ja kandma, ollen ka walmis süddame julgusfeks keif ärrawoitma!"

Kui ta sedda sai räkinnud, läks ta timmola järrele pinamisse kambri, keif sõbrad ollid tedda

fenna saatmas. Siis näitas temmale timmuf keif pinamisse riistad ükshawal, ja ütles: „Mõttele ommeti omma nore ello peale, rägi ülles, mis sa tead! Sest wata siin neid riisto, neid ei olle palju legi jõuduud wälja kanda, egga siis sinnagi nende wallo suda kanda! — Siin näidati temmale sured raud kruwid, kellega innimest kolfo piggistakse ja ristlu purrustakse; näidati hirmus raud sirp, kellega lihha tükki wiisi nattuke hawalt purruks raiutakse; siin teggi raudemma (ehk raudneitsit) omma su lahti, näitas hirmus kolledaid raud hambaid, ja palju muid nende wäriksise hirmsaid riisto näidati temmale.*) — Agga kui ka pörgo isse omma hirmutustega ta ette olleks tulnud, siiski olleks ta selle peale rõmoga naernud, ta teadis, et keif waewaminne ja wallo pea lõppeb ja parrem ello ees otab. — Temma hing tundis taewalikko rõmo, ta südda tunnistas, et keif waew pididi warssi ärrawõidetud sama.

*) Sel aeal olid weel Lihwlaudimaal raskeid päwad: üks waenlane teise kannul käis kurja teggemas, keif kohto seadusjed olid waljud ja seggased. Agga sest aeast, tänuo Summalale! kui se ma Wenne wallitusse alla saanud, on keif asjad koggoni teiseks läind: rahho waenlaste polest wäijaspoolt, mõistlik wallitus ja wiisipärrast seadusjed seespool.

9.

Wis pärrast sündis.

Kohhus olli küll Wiktorit saatnud neid hirmsaid pinamisse riisto watama, agga ei wõinud siiski otust mõista, ta olli jo wägga kindla sannaga rätinud, arwassid kohtomõistjad, et temmast pinamistegi läbbi teist arro polle lota. — Kui kohto liikmed alles kahhe wahhel ja nou piddasid, mis nemmad selle mehhega pidid tegema, tulles Turraide lossi herra tuppa, hakkab rätima: „Aus kohhus! wiwitage weel omma pinamisse mõistmist, et teie enneste nimmele tulleswa põlwe rahwa ees teotust ei saba. Mul on teile middagi teada anda, se woib olla, et noormees ilmasüta ja surmast woib peastetud saba! — Sedda on jubba üksteistkümmend kuud taggasi, kui ma kaks Pola swameest ennese teinustusse wõtsin; ühe nimmi on Adam Jakubowski, teise nimmi Peter Rudrin, mõllemad nored wiisid mehhed. Döb kui päwad olli nende teige armsam ammet jahhi peal käia, on ka mõnne mitme hirmsa metsa lomale otja peale teinud. Kas nad isse sest arro said, sedda ma ei tea, agga kes neid kõrvast tähhele panni, sai küll arro, et nemmad kurja pole armatsemisega hoidsid. Rakkudes ja rieldes teotasid nemmad mõnda lorda kohhut ja kohto seadust, et kartnud ka mitte omma käsfi luffude külge panes, waeste innimeste omma risudes. Sel wi-

fil on nemmad jubba omma ausat nimme. kii teotanud, minno meel on nende pärrast ka jubba mõnda korda wägga pahha olnud, ja mul olli jo ka se kindel nõu neid minnema sata, kui nende aasta pididi täis sama. Agga enne weel, kui se aeg tulli, tulleb Kudrin tunnaeile õhto minno kambri, isse kahwatand ja kui melest seg-gane, rägib mulle, misjuggust hirmust mõrtsuka tööd temma Jakubowskiiga teinud. Ta on prae-go siin wäljas otamas, ta tahhab siin kohto ees keif omma üllekohto tööd üllestunnistada, on ka walmis selle eest surma nuhtlust wasto wõtma.“

Kui kohtoherra sedda kulis, satis ta kohhe ühhe jullase torni ütlemä, et Wiktorile keddagi pina ei pea tehtama, waid et tedda agga wahhi al peab hoitud sama senni, kui õige arro selgeste ka on — ehk tedda leitakse weel ilma siita ollerwad.

Keif rahwa hull, mis senna kofko olli tul-nud, läks wälja Kudrinat watama. Taal olli surno näggo, et hirmus olli wadata. Kui ta rahwast ennese pole näggi tullewad, kuffus ta kummuli mahha. — Ja kui ta ennast jälle ülles olli aeanud, widi tedda kohtotuppa. — Seal ütles kohtoherra täie sannaga: „Ilma salgamatta rägi ülles, mis sa sest hirmsast asjast tead! — Sa teie kirjotajad, pange keif selgeste kirja, mis ta rägib, et selge tõe asst ka meie tullewa põlwe rahwale woib mällestusjeks jada“ *).

*) Weist kohto kirjadedest on ka meile se luggo teada jäänud.

Süis hakkas Kudrin räkima ja ütles: „Lub-hage mulle, et ma üllekohhut ülles rägim: sest hirmsamini weel, kui pina = penk mulle wallo woiks tehha, waewab se kurri tö mo hingel! — Tulle, surm, ni hirmus kui sa ial woid olla, siiski pead sa mulle maggus ollema, kui ma üllekohhut ja kurja tööd saan üllesrakinud! — Adam Jakubowski olli minno sva seltsimees, meie mollemad tenisime Pola kindral Dambroski al. Täie kaswuga, tuggew kui lukoer, wihhane kui tiger, olli ta keigi waenlastele hirmuks; agga siiski auustasid ja armastasid tedda teised temma julge mele ja illusa kaswu pärrast. Temma issa olli ühhes linnas koolmeistres ja tahtis poega sellesamma ammeti peale õppetada. Agga temmal ollid jubba lapsest sadik koggoni teised asjad meles, et keif issa sowimised tühja läl-sid. Temmal ollid kii issa õppetusest mõnned head asjad pähha jäänud, agga temma meel ja mõtte käis hõpis teiste asjade peale. Ta jät-tis, kui ta jubba noreks mehheks olli sanud, issa mahha keige ammeti ja hea õppetustega ja heitis Pola funninga Sigismundi sva-tenistusse. Kauniste hästi õppetud, illusa kaswuga, tuggew wa kehha, julge ja wahwa iggas kohtas, sai ta peagi lippokandja junkrufs. Ta kindral pid-das temmast paljo luggo: kus ial mehhist asja olli tehha, seal olli temma seltsis; noorte ülle-mattega olli temma kui seltsimees. Agga et temmast mõnda luggo pett, sepärrast läks ta

uhfeks ja üllemeelseks, watas omma sõbrade peale ülle ölla. Ei olnud siis immeks panna, kui monnigi hea mees tedda pärrast põlgama hakkas ja keif temma sõbrad aega möda temmast ärra lahkusid. Minnuule juhtus mõnda õnnetust, sepärrast pidin ma temmale nisamma kui sullaseks heitma. Ma nään nüüd kül, et ta mind nattoke hawal süggawamasse ja ilka süggawamasse omma kurjusse, sisse ekfitanud. Ta olli üllemal ni armas, kui omma poeg. Agga kui sesamma üllem tedda üksford ühhe rummala teo pärrast nomis, siis hakkas Sakubowski ta wasto, ei kartnud ka kät ta wasto üllestõstes, lbi tedda, et ta mahha kuffus. — Ta teadis nüüd kül, mis palk tedda selle ülleannetusse peale otas, awwatekses mind ennesega liggi ja pöggenesime essimesse jonega, kuhho jallad kandsid. Huntide, karrude ja rebbastega ühhes hullusime möda metsi ja möda laggediffusi, mõnda hädda ja waewa, nälga ja janno kannatades saime wimaks jälle innimeste feltsi, sia Turraide. Siin näggime üht meest, illusas ribes, ratša sõitwad, hull teenrid järrel. Se olli Turraide lossi herra. Kui meie temmale omma hädda ollime kaebanud, heitis ta meie peale armo, wöttis meid omma tenistusse, — Sakubowski sai junkruks.

Agga jubba 3damal päwal olli junkur silmad Maie peale lõnnid, ja midda kauem, sedda tulliseminni põlles temma südda selle neitsi peale wadates. Kui õhk olli ta igga sammuga, kui

ial peasis, temma järrel ja tahtis tedda ennesele kossida. Agga se neitsit ei wõtnud temma jutto kuuldagi, ütles, et ta ennast ommas süddames jo ammogi kárnär Wiktoriga kishlanud. Siis olleks nago pörgo tulli temma sees põllesma läind. Ni armolinne, kui ta enne Maie wasto olli olnud, ni wihhaseks jäi ta nüüd. Kui karro, kes pessast wälja pelletud, möllas ta, wandus ja kirristas isseenneses hambid. Död ja päwad mötles ta senna ja tenna, mis modi Wiktori käest temma armolest wäggise ärrawõtta, kummi ta sedda kurja nõu wöttis, et ta mingi muud modi omma tahtmist ei sanud, tedda kawwalusega kotto ärra petta ja siis omma kurja meelt möda tehha. Mind waest mõistis ta kawwala kelega melitada, et ma temma abbimehheks heitsin. Sest päwast jättime ka omma ausat tenistust senna paika, ja hakkasime sesuggust ello ellama, mis kellegi õige innimessele ei kolba. Meie ello ja teud ollid ka meie herrale jubba pahhandusseks, ütles meid lahti ja käskis tulena ku löppel ärra minna. Selsammal aeal pidid ka jubba Wiktori ja Maie pulmad olla. Sepärrast ei tahtnud ka meie kauemini odata, seadsime ennast kurja peale walmis. — Meie teadsime kül, et Wiktor omma Maiega igga õhto „heamehhe kaljo“ jures teine teise juttul käisid, kus ka Wiktor omma käega illusa pengi wälja raiunud, kus peal nad istusid. Meie saatsime jubba hommiko warra Maiele kässu, et

Wiktör tedda wanna tutwa kohha peal pole päwa aegas otab, õhto ei olla taal aega, ja homme warra olla ta jo kangel ärra. Meie ollime jubba aegjaste kaljo jures warrifemas, otasime, südda kurjust täis, neitsikesse tullemist. Wiktör olli kaljo wägga illuste lilledega ehitanud, nago keigeillosamat prubi kingidust, agga ei teadnud mitte, et need lilled hawa ehteks said. — Siis tulli ka Mai lubbatud aeal fenna. Ta olli neitsikenne, et illusamat ei olle leida, wälja ehitud, kui preili, agga kahwatand, kui furno. Ta watas ükšifilmi Siggulde pole, kust ta omma Wiktorit otas tullewad. Kül mo südda peksis ja wallutas, kui ma wössfastikkust warjult näggin temma filmawet kui hommiko kastet mahha tilkuwad, agga ma kartsin ennese seltsimeest, kes pöllewa filmadega mo peale wabtis, nago tahhats ta ütelda: Sa olled ennast kurratile andnud, siis teni nüüd ka tedda! — Ja nüüd, kui Mai Siggulde pole ni halledaste watas, ja armastus temma filmist wälja paistis, mis temmal Wiktori wasto wois olla, siis kargasime meie järsko, nago tule oga, wössadikkust wälja ja sadani modi irwitades ütles mo seltsimees: „Terre ka, sa keige armsam ja illusam Maie! wist sa otad omma armokest? Wata, temma asjemel ollen minna siin! — Ärra kar-da, ärra wärrise nenda!“ — Surmani ärra kohund, wärrises ja löddises Mai, kui hawa leht, mis tulest ligutakse, agga siiski wois ta temmale

meel süddamest õhkades kosta: „Mis ollen ma sulle kurja teinud, sinna häbbematta loom?! Jose sinna sedda kurja teed, mis sa käid, peale eddasi pörge, agga ärra püa mind ennese järrele kiskuda!“ — Agga kas need sannad tedda ärra-pelletasid? Ei koggoni mitte! need ärratasid tedda weel. Ta kargas kui murdja metsaloom ta kallale ja löugas; „Kui sa minnule naeseks ei tahha tulla, siis ei olle minnul ka sinno wasto armo! ma teen foga, mis ma tahhan! — Sinno õnnetust ei lähhä ma jo Wiktorige kaebama!“ Nisuggused mõrtsuka sannad ta rätkis ja püdis selle waese neitsikesse au risuda. Oh waesefenne! ükšipäini, ei mingisuggust wastopannemisse riista käes, wõitles ta omma waenlase wasto, kunni ta mahha kuffus ja palluma hakkas, et meie temmale rutto otša peale teeksimine! — Agga meie mollematte südda olli püsti kurja täis, ei holind temma palwest, minna hakkasin temma kollastest juustest kinni, kiskusin ja rapputasin tedda mo seltsimees lõhtus temma ridid. — Siis kuffus üks punnane sidi rätik wälja, se olli weel temma au hoidja. — Nüüd ütles ta wägga armsa sannadega mo seltsimehhele: „Minno warra woib sind küll wähyhe aidata, agga kas sa tead ka, sedda rätikut ei jõua kegi kuningas omma warraga ärra osta, selle immelikko wõimo pärast, mis temmal on; sedda ma nüüd sulle kingin, kui sa agga mind auga lahti lasjed. Selle rätikul on nisuggune wäggi, et sedda ütsti

mööd egga sõariist ei hawa, kes tedda kannab; temmast on abbi svas kuli ja möga wasto!" Agga junkur wastas temmale: "Sätta mind omma narri jutto ja pettusfega rahhule! mis se tühhipaljas rättiko hilp mind woib hoida, kui sõamunder mind ei hoia ja kui ma isse mees ei olle!" — Siis ta kargas jälle temma kallale, kui hirmus metsalinne. — Müüd näggi waene, õnneto neitsikenne omma hädda ja leina silma ees ollewad, tundis ärra, et ennam muud peasmist ei olnud, kui surma wasto wõtta, sepärast hakkas jälle nenda räkima: "Ma woin sulle warši näidata, mis wäggi sel rättikul on: ta peastab mind ommeti sinno küünte wahhelt, nenda, et sa mulle ühte werre tilkagi ei sa ärrawallada, kui sa ka küül omma mögaga mind peaksid raiuma. Kui ma sedda omma kaela ümber seun ja ühhe salmikesse ärra loen, siis woite küül immet nähha. Sinna omma sure jõu ja terrawat mögaga ei woi mulle keddagi tehha, katju, kui sa ei usso!" Siis ta siddus rättiko kaela ümber. Ja mo seltsimees tahtis näidata, et se rättik muud ei olle, kui igga teine tühhi paljas rättik, tõmbas möga tuppest, irwitas isse sadana kombel: "Kui se tõssi peaks ollema, siis olleks se ride hilp paljo wäärt! — Olle siis walmis! — Sinno kael peab temma wägge ülles näitama! — Siis üks neist kahhest: Kas jääb se rättik ehk jääb sa isse minno pärralt! — Same nähha, mis jut se on, mis sa rättikust rägid."

Ma nägin, kui ta kord watas Siggulde pole, nago tahhaks sealt omma armofest enesele appi kutsuda, naeretas maggufaste, kui olleks peigmees ta wasto lahkeste wadand; ma nägin siis, kui ta üllespole watas, temma uled lifusid, ma mõtlesin, et ta nüüd tõeste omma rättikule sedda imme wägge pallus, mis ta olli räkind. — Siis tõmbas mõrtsuk möga terraga möda rättikud, — siis ta löi keigest jõust! — — Mis ma siis nägin! — Neitsike oos omma werre sees! — Kui õhk olli ta ello kustund! — Siis ma alles mõistsin, et ta ennast surma wasto olli walmistand, kui ta uled lifusid, — ta olli ennast finnitand Summala pole õhkades, et ta woiks puhtast süddamest ello anda au eest. —

Ja minna, oh ma õnneto, oh ma willets loom! ma ei peastnud tedda enese seltsimehhe käest! — — Ma nägin weel, kui ta uled weel lifusid, kui ta jubba werre sees olli! — —

Mo seltsimees jäi kui sammas ühhe paiga peale seisma, watas pärrani silmega omma mõrtsuka tö peale; ta näggo kahwatat nifamma ärra, kui selle furno näggo kahwatand olli, mis ta jalge ees maas olli. — Ma kuulsin al oragus weel ühte healt wägga halledaste kiskendawad, agga ma ollin ehmatusest tuimaks lainud, unnustasin sedda warši ärra, ja ei mõttelnud ka pärrast, et mõnni meie mõrtsuka tööd nähha wois. — Müüd leidtime rättiko seest ühte teistwisi imme wägge, kui meie ollime mõttelnud:

nüüd kulutab se rättil leiges mailmas meie teo-
tuft, meie kurja tödd ja selle neitsikesse au. —
Mi kui Kain omma wenna Abeli furnokehha
jures wois seista, nenda seists ka Jakubowski
kui melest seggane käsä lahjutades ja kofkolies
selle furnokehha jures. „Sa werres pestud rät-
tif!“ kiskendas ta mitto korda, „nöidusse wägge
ei olle sul, agga se wäggi on sul, et Summal
mind sinno läbbi karristab ja minno hirmust
patto tödd kui pilkast pimmedat böd mo ette
panneb! Dh neitsikest, oh kaunistest! minno läbbi
lähhad ja nüüd mapörmo enne aega mäddane-
ma! Se kaljo on küll mörtsjuka kaljuks sanud,
agga se on siiski mo ees pühha koht! Dh miks
ei märkand ma enne Summalat palluda, küll
temma tweste mo kurjad mötted minno melest
olleks ärraeanud! Agga oh! mörtsjukal ei olle
Summalat egga palwet! Kas Summal nüüd
weel nisugguse mörtsjuka palwet kuleb? Dh ei
kule, ei kule! Minnul ennam paradisi ei olle,
— mo tee lähhab otsekohe pörögo, seal saab
mo elloasše ollema iggaweste! — Dh neitsike,
kedda minna ollen tapnud, surma filmaga näh-
hes ei olle ja enneje ello pärrast kahetsend!
— Mu olli sinno swamunder, rättil sinno au-
märk! — Warfi lähhan ma ka sinnoga surma,
agga ma ei woi sinnoga au sisse minna! Selle
möga upputan ma sia hallikasše, agga omma
kurja tödd ei woi ma mitte upputada, ei ma
peal egga pärrast surma! — Omma hukka läi-

nud lihha poon ma pu ossa, agga hing lähhab
ellama iggawesšeks hullatusšeks!“

„So tehha rahhus werre sees,
Ta auga kennaks ehhitud;
Kööm sinno hingel taewas ees,
Mis ammo Isšast walmistud!“

So hingel walmis taewa riik,
Miul rikkutud ja pörögo saab;
Mio tehha on nüüd rongä sөөk,
Miul needminne, sul aui jääb.“

„Kui werre sees oesfid, siis weel so uled
mahhedaste naeratašid, just kui ollešs sinnul
minno tööst hea meel olnud, kui ollešid ja mulle
andeksandnud, ja wata, siiski waewab sinno kuo
mind surmani! Wisša mind ennesest ärra, ma-
ilm, pörögo, rutta tullesma! sinnule pean ma
ommad wöššad maksma!“

Omast kurjast süddamest waewatud ja
ahhastusšest aetud joofšis ta rutto alla pole
selge hallika jure. — Siin ta wöttis werriše
möga wälja ja ütles: „Se hallikas on kulus
pagganatte ohwerdamisse pail olnud wannal
aeal, sia tahhan minna ka omma tapmisse riista
ohwerdada, agga se ohwer ei olle önnistusšeks,
se on hinge hullatusšeks! Keda jahjutawat wet
ülles, ja illus hallikas! Kuluta mo nimme, kui
keige hirmsama kurjateggia nimme keige mail-
ma!e! Kuluta selle wagga neitsi nimme, kui
selle nimme, kes ilmašüta mo kae al langenuš!“

Paljo filmawet on jubba sinno siisse tilkunud, paljo andid on sülle ohwerdud, ja kui paljo on sinnust römustust ja jahhutust sanud! Sulle tännuks ohwerdan ma sedda hirmust svariista. Ta on kastetud puhta ilmašüta werrega ja on kül wäärt, et tedda siin saab hoitud! — Teie puud, kes teie siin kaswate ja kaua weel seisate; teie orrawad, kes teie siin möda puid hüppate, kes teie sedda hirmust tööd näggite; teie taewa allused liinud omma lauloga, kes teie keif ollete näinud, — andke keige mailmale teada sedda kurja, mis minna nüüd ollen teinud! andke teada keige mailmale, kui kallis selle puhta neitsikesse au on olnud!“ —

Kui ta sedda olli räfinud, wiskas ta möga hallikasse ja ahwardas ennesele surma. Siis panni ta sealt jookso. Häddaste kuulsin weel need wiimsed sannad, siis ei näinud ma tedda ennam, just kui tuul olleks tedda ärrawinud. Sennasamma külge pannin minna ka jooksuma, hirm aeas mind kängeste tagga, ma ei teadnud egga sanud isfegi arro, kus pole ma pidin sama. Wimašs wässišsin ma ärra, istušin pu alla mahha, jäin maggama.

Unnes tullid mitmed hirmsad asjad ni selgeste ette, nago olleks se ilmši olnud. Ma näggin üht möda, mis wehtles ja innimešt raius, näggin üht hawa, kust werri wollina wälja jooksis, minno peale purtsas ja mind umb werrišes teggi; ja mitmet modi hirmsad werrišed

lomad hüppasid ja-tantšisid mo ümber. Siis tulli wimašs Mai, aeas neid keif ärra. Kui ta tulli, olli temmal woido-palmi oks kä ja inglitte hull olli tedda saatmas.

Esminenne hommiko-ehha pire ärratas mind ülles ja peastis neist raskest unnenäggudest. — Agga siis olli mul jälle uus ja raske hirmotus mo filmade ees! Mis ma siin pidin näggema? Mo seltsimees olli ennast mo pea kohta üllesponud, — ta rippus selle tamme oksas, kelle warjul minna ollin magganud. Teisi surmates olli ta ka isseennešele surma teinud. Temma tömmukast pallest, wahhutawast suust, werrišest pungis filmadest ja šasšitud juustest olli nähha, nago olleks ta ellusalt pörgo waimude küunte wahhel olnud. Kurri süddame tunnistus olli tedda esfite tamme jure ja pärrast tamme oksa aeanud. Sesamma kurri waim, kes temmale teed juhhatas, se on ka mind senna aeanud, et ma omma filmaga pidin näggema, mis kurja tö wiimne ots on.

Ei minna olle nüüd tulnud šia kohto ette omma kurja seltsimehhe peale kaebama, ei olle minna ka tulnud ei mingisuggust armo egga hallastust palluma, — ma ei olle ennam kellegi armo, kellegi hallastusse wäärt, waid ma ollen tulnud omma kurja, mis ma ennese seltsimehhega ühhes nous ollen ettewöttnud, sedda ollen ma teada andma tulnud ja sedda palka wasto wötma, mis ma kui mõrtsuka abbimees

tenind ollen. Urge keelge mulle surma, agga se ilmašüta noormees laske lahti!" —

Sedda räkis Rudrin, ja keif ollid wait pealt fuland. Siis usšutas kohtoherra tedda, kas ta piddi teadma, kus se pissoke tüttarlaps jäänd. — Agga Rudrin ei teadnud temmašt keddagi räkida. — Siis tulli parrajatte wanna Grein kohtotuppa, tüttarlapsokae kae kõrvas.

Se laps, läbbi hirmund, nuttis sure healega kohto ees, hakkas siis räkima keif, mis ta näinud ja kuulnud. Maie järrele joostes olli ta lillesid korjanud, ta tahtnud neist Maiele pärga punnuda, ni kui ta iggakord olli teinud. Siis kuulnud ta halledat pallumisese ja nutto heält, jooksnud kaljo nulli peale, watama, mis se piddi ollema. Siis ta näinud sealt ühte meest, šöamundres paljast möka üllešöšwad ja Maie mahha löwad. Selle peale ehmatand ta wägga ärra, pistnud joosma, ei olle isšegi arro sanud, kus külgi ta jooksnud. Wönda metsa ja laggedikko kohta ümberešides tulnud ta wi maks Krimmoldisse wälja. Seal wötnud head innimesesed tedda enneste jure ja sojendanud ja turgutanud tedda. Ta olli esšite kohkumisest ni totraks läinud, et ta sannagi selle peale polle möištnud lausta, mis ta läest küšitud. Kui need, kes tedda Turraidest otšima šadetud, sealt leitnud, tonud nemmad tedda koe. Siin sanud ta nattoke hawal parremaks, funni nüüd jälle täis arro kätte tulnud. — Sedda olli laps räkinnud.

Selle peale satis kohto herra timmoka Rudrina juhhatamisese järrele metsa, ja se leidis warši mörtsuka tamme otšast. Ka mööt todi hallikast wälja. Kohto ja keige rahwa möištmisese järrele sai mörtsuk Sakubowski keige hirmsa mögaga rabba lauka pöħja lastud.

Rudrinale möištis kohhus surma.

Sellega olli keif kohto asši löppetud. Keif ruttasid wangihonesse ilmašüta Wiktorit wälja toma, et ta bige asši ja au keige mailma ees bigeks ja puhtaks jääks.

10.

Maie mattus.

Enne kui Mai ma pöue hingama pandi, murretes Wiktor selle eest, et Maie mattus aufaste piddi petud sama. Keige kallimad bied, mis temmal aedas ollid, murdis temma Maie auuks mahha, — sest temma auuks olli ta neid harrinud ja tastnud, temma haua auuks piddid need nüüd prugitud sama. Igga lillesele, igga puwöšsiale kaebas ta nuttes omma önnetyšt ja kurwastyšt, — kui need ta selja tahha jänud, siis olli ta kui hea šöbradest lahkunud: sest muud šöbra temmal ennam ei olud, kui Summala rohho taimed. Ta ütles, kui ta lillesesši noppis, haua peale panna: „Ditšege ja haljendage temma haua peal ja kulutage temma au keige

mailmale. Mul teid enam tarwis ei olle. Raugel siit, Meikari jõe orgus, seal tahhan ma temmale ühhe mällestusse kiwvi püsti panna, sedda ehhitan ma närtimatta kronidega. Seal istun ma omma rahho-urtikus, ja kui watan ühhe selge hallika sone peale, siis tulletan omma armofest mele, ei ma unnusta tedda enne ärra, kui surm tulleb ka mind siit hädda orrust ärrapeastma ja mind senna wiib, kus ma omma armofest römo paikast woin eest leida!"

Siis tullid keif mattusse rahwas Turraide losji suurde tuppa kokko. Keif se tubba olli kui juur must haud: keif seinad ja sambad ollid musta kallewiga lödud, muud kui siin ja seal mõnned nutja ingli kued. Sured põllewad wahha küünlad klaas lühtrittes andsid mustas toas immelikko walgust. Sure toa keskel ollid pandud hull rofisi, walgid punnasid, seal keskel olli wägga illus furnofirst selle puhta neitsikesse furno kehaga. Et kül raskeste wõideldes hinge olli heitnud, siiski paistis ta pallest iggawenne rahho. Walged rided, mirtidega ehhitud, ollid temmal ümber, se teggi ta näggo, nago olleks ta naero lehwitand, just kui tahhaks praego pulma kotta astuda. Temma pea kõrwa olli seatud üks kerub, mis ärrawõitmisje kroni temma pea kohtas hoidis ühhe serawi pole näidates, et se temma armofenne on. Eht temma uled kül ei liikunud ja temma healt kuulda ei olnud, siiski olli, nago olleks ta inglitte kuendele

üttelnud: „Kui wennastid ma teid armastan fenni, kui mo armofenne mo järrele tulleb, kes nüüd weel sia ma peale minnuft mahha jääb mind tagganutma!“ — Temma peatjes olli se sidi rättik, kui peigmehhe pant, keige werrega kokko mässtitud, ja ommeti kui aukroon. Wiktor, mustas rides, olli põlwele temma jalge otas ja nuttis halledaste. Pärast nähti üht halli peaga wannafest keppe naeale toetades sisse tullemad, — se olli wanna Greiw, kes sedda ärrakustund lille kord surma suust jubba wälja tonud. Nüüd se puhkas iggaweste, egga olnud temmal kellegi ärrapeastmist tarwis, ta olli jo ärrapeastetud. Ta tulli tedda ka weel wiimse aelikkoo tee peal saatma, eht kül ta omma wanna teine pool surma tunnifest issegi otas. Just kui üksainus kange pisaratte oog laddus keifide filmist, kes seal pealt watasid, kui nad näggid nuttuse noremehhe ja halli peaga wannafesse furnofehha jures wägga jures halledusses seiswad.

Jubba olli wues furno wanter otamas, firiko kellad löid halledad leinabealt ja kutsusid furnud ommakste jurest ärra tullesma.

Luggematta rahwa hull läks tedda saatma, põllewad lambid käes. Halledad laulud ja armas haua kõnne ollid tedda jo haua otamas. Haud olli firiko liggidal. Hulga nutja tuttatteft lasti tedda wägga illufaste biekestega ehhitud hauda, ja kasso-õddedest sabbas ni pah

TARTU ÜLIKOOI

RAAMATUKOGU

frantsikesi kirsto peale, et keif Maie pufärt sai faetud. —

Mattufesse aea pärrast olli liwa hunnif tedda saatjatte ja watajate filmade eest warjule pannud. — Ja hauale illuks, Maiele auuks, panni Wiktor haua peatse pole illusa risti.

Lasf' maggufaste maggaba
Se neitsikenne auu und.
Ta peiul olli ustawa
Ka siis, kui tullu surma tund.

Lasf' maggufaste hingaba
Mai Noos siin rosi warjo sees, —
Kül inglid wõtwad ärrata;
Ta illem arm on taewas ees.

11.

Wiktori eestpalwe.

Ütsi, südda täis kurwastust, ei maitsend temmal ennam süwt egga jook, ei kannatand ka ennam Sigguldesse jada, waid tundis wanne-matte ma järrele weel ütsi iggatsenist. — Agga enne kui ta ärra läks, pallus ta kohhut kofko. Ta astus ette ja ütles: „Jakubowski on ilma-süta werd ärra wallanud, ja on ka isse ennast omma surmaga nubhelnud, agga Rudrin on minno ello hoidnud selle läbbi, et ta isse omma filiud tullu tunnistama, muido, kui temma olleks

ärra jooksnud, mis tedda ütsi inimenne feel-mas ei olnud, siis olleks minna pinamisje peafis omma ello piddand löppetama, ja mo niamele olleks iggawenne rojastusse märk jänud, ja teie olleksite ilma-süta werd wallanud, mis eest teie olleks ütsford piddand wastust andma. Tedda on pettetud ja ta olli nörf, et ta ennast petja küünte mahhelt lahti ei peastnud, ma pal-lun, laske tedda lahti. Laske tedda minno armsa ärraläinud Maie auuks lahti! ärge seg-gage temma puhhast werd seggasega!“ — Koh-to herrale olli küil Wiktori palluminne nattufe wasto meelt, agga kui ka wanna Greiw sellesamma palwega ta ette tullu, siis andis ta järrele. — Siis söttis Wiktor Tuteidest ärra. — Rudrinat lasti mönni aeg tornis olla, siis lasti tedda lahti, agga ta pidu kohhe Lättima pirist wälja minnema.

12.

Wiktor haua peal.

Subba tiik aega olli ümberkaudo waike asfi, keif ollid päwa waewast wässiud unne kaisjus. — Siis nähti üht noortmeest kuwalgel haudade pole minnewad. Siin kirriko lähhedal kanges ta põlwele ühhe haua peale ja hakkas waike heäleaga nuttes kaebama: „Kas sa ei jätnud wägga warra mailma mahha? Kas sa ärramin-

nes mind, omma armofest, ollid ärra unnustanud? Kas armastus ei jouaks sind minno waesele ennam taggast anda? Kas mo silma pisjarad ei woiks sind mulle weel ülesärratada? — Agga oh ei, ei ialgi! Silma asjata on mo iggatseminne, tühjad keik mo kahhetsemised! — Ei ükski assti ei woi sind mulle ennam taggast anda! — Kus joseks, kus warjule ma peidaks, kust römo leiaks, kui weel se Keigewäggenam mind ei tröbstiks, ei kaitseks, ei hoiaks ja murret mo eest peaks?!”

Ea Issa, kes asset seal tähte tagga pead,
Oh murrekse ka minno eest, kes Ea keik tead!
Ea üffi woid kinnita miud waesekest teal,
Eul on weel hallastust wõdra hingel'se peal!

Kui inglid illusad tiwasid mul annaks,
Siis rutto so jure römoga ma lendaks!
Kui keik mailm Jummalaga jättaks ka mind
Siis tullesin ükspäinis, Issa, kiitma Sind!

„Annes üffi weel, mo armofenne, watan
ma sinno wägga armsa palle peale; nään so
armolissed silmakessed, et need on jubba taewa
römoga täidetud; nään so maggusad uled, mis
mo wasto naeratawad; nään sind ka närtsimatta
kroniga ehhitud, mis ka puhta surmaga ennesele
sanud! — Sinno lühhike elloaeg siin ma peal
ollit kui üks ma tükkifenne, mis lilledega ehhi-
tud; ei seal peal ei leitud kuld, ei ka hõbbe asjo,
ei ka lossisid kõrge tornidega, waid kui üffi rosti

aeda, mis kennast hallikast saab kastetud. Seal
ollid puhhas meel ja kindel usk teine teisest kinni
hakkunud, käisid ebdasi ja taggast teine teisest
kinni hoides, ja inglid ollid nende saatjad ja
hoidjad. Warjopaitas urtsiko sees istusin ma
palwete ja paastmissega, omma sübdame armo-
kessele pärgasid punnudes! Oh kaddedus, oh
kaddedus, mis selle õnnele otja teggi! Kenna
päikest warjasid wihma ja mürristamisje pilwed,
ja rosti aeda kattis kinni surno linna! — Seal
kaugel isjamaal nelis tulli mo õnne, siin wõeral
maal liitkas sedda mõrtsuka mõök hauda! —
Agga sinna, mo armofe, sinna omma au-
ehhet ommeti ei kautand, nisuggust illo, mis ka ing-
littele ehteks woib olla. Kõl mõrtsuk surma
äwardamissega sind tahtis ärrawõita, agga sinno
surm wõitis tedda ärra, ja wisid omma au ja
illo kasa. Kõl praego mailm sinno kitust ei
tunne, agga wõib olla, et ka se pääw tulles,
millal temma sinno au mele tulletab. Siin on
need, kes sind armastasid, nuttoga seemne iw-
kesse ma pöue hoida annud, agga sest woib üks
suur pu haljendama hakkata. Nüüd kõi kaljo
äres linnukesjed omma lauloga surma laulo
laulwad, agga eht üksford tulles aeg, et mõn-
nigi neitsike sinno eesmärgist märko wõtwad ja
römo laulo laulwad! — Sinno mällestus aeab
mind siit ärra, jälle pitka teed ettewõtma, ja se-
samma tulles mind saatma. Sinno wõido rät-
tiko wõttan ma kasa, ja se peab mo jures olle-

ma mo wiimse tee otfani, kummi ma siis pärrast
römoga sind Summala jurest saan eest leidma!”

Subba hakkas koido pire paistma, kui Wiktör
haua pealt ärra tulli ja Turraide läks. Seal
ta räkis omma ärra läinud Maie armsa kasfo-
wannemattetele, et ta südda ennam ei kanda sta
jäda, ta tahta koggoni ärra miina ommale male.
Kül olli temmale Sigguldes kolmekordne pall
lubbatud, kui ta weel jenna piddi jäma, agga
ükski asji — ei rahha egga mu hea — ei
maksnud ennam ta melest. Ei sõbrade ja tut-
watte leinaminne egga pallumissed jõudnud tedda
finni piddada. — Ta ei sanud muud, kui nut-
tis ja käis, — ja watas weel keik kōhhad ülle,
mis temmal armsad ollid olnud, jättis neid
Summalaga ja olli minnemas.

Keigist tutwattest paljo silma pisarattega
sadetud, wöttis omma armsa Maie wõido rättiko
liggi, läks sündimisse male taggasi. — Pärrest
ei olle temmast ennam mingitsuggust kuulda
olnud.